

3. Dursun-de Neef H. Ö., and Schandlbauer A. COVID-19, bank deposits, and lending. – Journal of Empirical Finance. - Volume 68, September 2022, Pages 20-33. – url: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0927539822000469>.

4. Castro A., Cavallo M., and Zarutskie R. Understanding Bank Deposit Growth during the COVID-19 Pandemic. FEDS Notes, June 03, 2022. – url: <https://www.federalreserve.gov/econres/notes/feds-notes/understanding-bank-deposit-growth-during-the-covid-19-pandemic-20220603.html>.

5. Dossche M., Krustev G., and Zlatanos S. COVID-19 and the increase in household savings: an update - ECB Economic Bulletin, Issue 5/2021. – url: https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/focus/2021/html/ecb.ebbox202105_04~d8787003f8.en.html.

6. Levine R., Lin C., Tai M., and Xie W. How Did Depositors Respond to COVID-19? - The Review of Financial Studies, Volume 34, Issue 11, November 2021, Pages 5438–5473, url: <https://doi.org/10.1093/rfs/hhab062>.

Матеріал підготовлено в рамках проекту, що виконується за грантової підтримки Національного фонду досліджень України (реєстраційний номер: 2020.01/0546).

УДК 658.15

Н. Радіонова, В. Левченко

radionova_n@ukr.net, valentyna.levchenko@gmail.com

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Дослідження тенденцій розвитку внутрішнього аудиту в Україні потрібно розглядати через призму аналізу трендів, які відбуваються у суспільстві. Агентством з МСФЗ 17.05.2023 було проведено вебінар за темою: «Внутрішній аудит в Україні: адаптація до нових правил і викликів в умовах стрімких змін», на якому експерт Світового Банку з питань внутрішнього контролю та управління ризиками, аудитор, PhD Чумакова Ірина зазначила, що внутрішній аудит слід розглядати як частину суспільних процесів, тому мегатренди в суспільстві вплинуть на майбутнє внутрішнього аудиту [3].

Нещодавно оприлюднений **Звіт «Погляд керівників на головні ризики 2023 і 2032 років»** [3] (*Executive Perspectives on Top Risks 2023 & 2032*), був розроблений спеціально для того, щоб допомогти керівникам, членам ради директорів та іншим керівникам вищого рівня, у тому числі керівникам служби внутрішнього аудиту, зорієнтуватися у ці складні часи в багатьох сферах ризику, що дозволить їм більш ефективно управляти функцією внутрішнього аудиту.

Ефективне управління підрозділом внутрішнього аудиту є необхідним для забезпечення відповідності Стандартам внутрішнього аудиту, а також для додання цінності страхової компанії. Важливим аспектом в управлінні діяльністю з внутрішнього аудиту є правильне позиціонування підрозділу внутрішнього аудиту для:

- спрямування його роботи на підтримку досягнення цілей страхової компанії;
- налагодження співпраці з усіма структурними страхової компанії;
- максимізації використання ресурсів, доступних підрозділу внутрішнього аудиту;
- забезпечення постійного професійного розвитку внутрішніх аудиторів.

На практиці, компанії по різному називають відділи, що займаються внутрішнім аудитом, наприклад:

- департамент аудиту;
- служба внутрішнього аудиту;
- відділ ревізій та контролю;
- сектор аудиту.

Деякі компанії функції внутрішнього аудиту доручають виконувати фінансовим відділам чи відділам контролінгу, які можуть створювати у своєму складі окремі підрозділи, у зв'язку з чим часто доводиться чути такі довгі назви посад: «внутрішній аудитор департаменту фінансів», «аудитор відділу внутрішнього аудиту департаменту економіки та фінансів», «аудитор департаменту контролінгу» тощо [1].

Досить цікаво подано систему об'єктів аудиторської перевірки діяльності страхових компаній у дослідженні Калінської Т. А. й Самчинської Я. Б., які класифікували їх за трьома критеріями: правове забезпечення діяльності, система внутрішнього контролю й бухгалтерський облік і звітність страхових компаній [3, с. 164].

Класично, функції внутрішнього аудиту полягають у поліпшенні контролю всередині підприємства та виконанні захисної ролі, пов'язаної зі зберіганням активів, отриманням точної інформації про наявність майна власника. З 01.01.2024 набере чинності новий Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 р. № 1909-IX [2], який регулює питання внутрішнього аудиту у страхових компаніях .

Так, стаття 32 Закону [2] розкриває основні організаційні підходи до створення підрозділу внутрішнього аудиту чи посади внутрішнього аудитора (для страховиків, які не є значимими). Зазначено, що підрозділ внутрішнього аудиту очолює головний внутрішній аудитор, який підпорядковується раді страховика й не має права займати посади в інших страхових компаніях, крім посад внутрішнього аудитора страховиків, які входять до однієї фінансової групи із страховиком. При цьому, головний внутрішній аудитор затверджується на посаду після погодження їх кандидатур Національним банком України.

Наглядова рада страховика створює постійно діючий підрозділ внутрішнього аудиту і забезпечує незалежне виконання ним відповідних функцій.

Серед основних функцій внутрішнього аудиту страхових компаній зазначено:

1) оцінка ефективності організаційних засад управління страховою компанією, системи внутрішнього контролю, системи управління ризиками, контролю за дотриманням норм (комплаєнс), актуарної функції та їх відповідність розміру компанії, складності, обсягам, видам, характеру здійснюваних страховиком операцій, організаційній структурі та профілю ризику діяльності з урахуванням особливостей функціонування страхової компанії як значимого (за наявності такого статусу) та/або діяльності фінансової групи, до складу якої входить страховик;

2) аналіз ефективності процесів управління страховою компанією, у тому числі щодо дотримання вимог до платоспроможності;

3) моніторинг ефективності процесів перевірки дотримання керівниками, структурними підрозділами та працівниками страхової компанії вимог законодавства України і внутрішніх положень;

4) оцінювання дієвості поточних перевірок фінансово-господарської діяльності страхової компанії;

5) аналізування ефективності перевірки працівників компанії щодо відповідності кваліфікаційним вимогам та професійності виконання трудових обов'язків;

6) визначення дієвості процесів виявлення та перевірки випадків перевищення повноважень посадовими особами страхової компанії, а також врегулювання конфлікту інтересів посадових осіб та працівників;

7) оцінювання ефективності процесів, що забезпечують достовірність та своєчасність надання інформації органам управління та державної влади, які в межах своїх компетенцій здійснюють нагляд за діяльністю страхової компанії;

8) здійснення іншої діяльності, визначеної нормативно-правовими актами Національного банку України[2].

Страхова компанія має подавати Регулятору звіт про діяльність підрозділу внутрішнього аудиту та інші документи за результатами внутрішнього аудиту [5, с. 11].

Аналіз даних має застосовуватися в аудиторській роботі, щоб надати розуміння та виявити потенційні ризики, які матимуть вплив на страхову компанію у майбутньому.

Важливо зазначити, що головний внутрішній аудитор та працівники структурного підрозділу, що проводять внутрішній аудит страхової компанії, зобов'язані вживати заходів щодо недопущення будь-якої можливості виникнення конфлікту інтересів [6]. Разом з тим, «незалежність» підрозділу внутрішнього аудиту не означає «ізоляція». Повинна бути регулярна взаємодія між внутрішнім аудитом та керівництвом для забезпечення узгодженості зі стратегічними цілями та операційними потребами страхової компанії.

Управління діяльністю підрозділу внутрішнього аудиту в страховій компанії буде ефективним, якщо:

- підрозділ внутрішнього аудиту забезпечує виконання основних завдань, визначених Положенням та іншими внутрішніми документами з питань внутрішнього аудиту;

- підрозділ внутрішнього аудиту забезпечує досягнення цілей та результатів, визначених стратегічним та операційним планами страхової компанії;

- діяльність підрозділу внутрішнього аудиту здійснюється відповідно до Положення та інших внутрішніх документів з питань внутрішнього аудиту;

- працівники підрозділу внутрішнього аудиту дотримуються Кодексу етики внутрішніх аудиторів;

- діяльність із внутрішнього аудиту здійснюється з урахуванням стратегії та цілей компанії, ризиків та проблем, які можуть мати негативний вплив на виконання функцій і завдань страхової компанії;

- працівники підрозділу внутрішнього аудиту відповідають вимогам щодо професійної компетентності та проявляють професійну ретельність під час виконання аудиторських завдань;

- забезпечується постійний професійний розвиток працівників підрозділу внутрішнього аудиту;

- діяльність із внутрішнього аудиту сприяє вдосконаленню системи управління, внутрішнього контролю та управління ризиками, запобіганню фактам незаконного, неефективного й нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності державного органу, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління [4, с.9].

Діяльність підрозділу внутрішнього аудиту має моніторитись радою страхової компанії щодо оцінювання ефективності його діяльності. Серед основних переваг оцінювання ефективності діяльності внутрішнього аудиту страхової компанії виділимо:

1) надання об'єктивних даних для удосконалення діяльності (через самооцінку або бенчмаркінг);

2) демонстрація цінності, яку внутрішній аудит приносить страховій компанії та її керівництву;

3) підвищення ефективності та результативності роботи підрозділу.

Список літератури

1. Бобрович О. Б. Проблемні аспекти методики здійснення аудиту фінансової звітності страхових компаній /О. Б. Бобрович// Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.15– С. 176–185.
2. Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 р. № 1909-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n690>.
3. Калінська Т.А., Самчинська Я.Б. Об'єкти аудиту діяльності страхових компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://business-navigator.ks.ua/journals/2012/28_2012/34.pdf
4. Мельничук І. І. Формування моделі внутрішнього аудиту фінансових результатів страхових компаній: синергетичний підхід до побудови [Текст] / І. І. Мельничук // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка / редкол.: В.П. Мікловда (гол. ред.), В.І. Ярема, Н.Н. Пойда-Носик та інші. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2017. – Вип.1(49). Том 1. – С. 347–350.
5. Радіонова Н.Й. Особливості організації служби внутрішнього аудиту на підприємстві/ Н.Й. Радіонова// Economy, finance, law: current problems and development prospects: collective monograph. Anisiia Tomanek OSVČ. (Prague, Czech Republic) – 2023. – С.5 -16.
6. Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг «Про затвердження Порядку проведення внутрішнього аудиту (контролю) у фінансових установах» від 05.06.2014 р. №1772. - [Електронний ресурс]. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-14#Text>

УДК 368.3.06

В. Апацький, І. Тарасенко

vva0919@gmail.com, irataras@ukr.net

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТРАХУВАННЯ КІБЕРИЗИКІВ В УКРАЇНІ

Страхування кіберризиків – це страховий продукт, який призначений для захисту компанії від ризиків, пов'язаних із використанням мережі Інтернет та із ризиками, що виникають під час використання інформаційних технологій, IT-інфраструктури та діяльності підприємства в кіберпросторі. Слід відзначити, що діяльність у галузі страхування кіберризиків нерозривно пов'язана з кібербезпекою. Це передбачає знання та розуміння характеру кіберзагроз для інформаційних систем, які становлять небезпеку для бізнесу та урядових організацій, а також внутрішніх факторів, як, наприклад, особливості комп'ютерних систем та специфіка їх роботи.

Саме профілактика кіберзлочинів є предметом страхування кіберризиків, а також забезпечення мінімізації потенційних фінансових втрат від інцидентів під час функціонування інформаційних цифрових систем. Для України в кіберпросторі особливу загрозу становить і країна-агресор, тому розвиток страхування кібер-ризиків є нагальною потребою для страхового ринку України та економіки в цілому в умовах сучасних викликів. Все це зумовлює актуальність дослідження тематики страхування кіберризиків в Україні, поглиблення теоретичних засад у цьому напрямі та впровадження досвіду високорозвинених країн. Ефективно організоване управління кіберризиками та наявність деталізованого страхового захисту в разі настання кіберінцидентів є запорукою успішної діяльності з урахуванням стрімкої діджиталізації суспільно-господарської діяльності в умовах сучасних викликів, які постають в кіберпросторі.

Найбільш значний внесок у становлення та розвиток теорії страхування кіберризиків внесли такі українські вчені як: Р. Пікус, Н. Приказюк, В. Братюк, С. Волосович, Л. Клапків, О. Харченко, В. Яремич, а також іноземні: Г. Шварц, Р. Бохме, А. Цохоу, В. Діаманополоу, С. Грітзаліс та інші. Проте, ряд питань теоретичного і практичного характеру до цих пір є дискусійними та недостатньо опрацьованими.

Розвиток інформаційних технологій, зокрема мережі Інтернет, відкрив небачені раніше можливості для світового економічного зростання. Це збільшило ефективність та швидкість комунікації, прискорило бізнес-процеси, сприяло їх автоматизації, створило чимало нових сфер для ведення бізнесу, зокрема і таких, в яких діяльність повною мірою здійснюється в мережі Інтернет. Виникнення Big Data, фінтех, криптовалют, блокчейну, хмарних сховищ та обчислень, штучного інтелекту дозволило значно поглибити та прискорити розвиток світової економіки. Однак із розвитком цифрових технологій з'явилися нові виклики – кіберризиків, які часто призводять до колосальних збитків навіть для найбільших та найпотужніших транснаціональних корпорацій.

У зв'язку із цими викликами все більш актуальним стало кіберстрахування як засіб для мінімізації фінансових втрат у разі витоку корпоративних даних, втрати інтелектуальної власності, витоку даних клієнтів тощо.

Для України страхування кіберризиків набуло особливої актуальності через агресію з боку російської федерації, яка активно проводила кібер-атаки на інформаційні системи українських компаній та урядових організацій. Проте розвиток кіберстрахування все ще перебуває на етапі зародження, тому особливо важливим